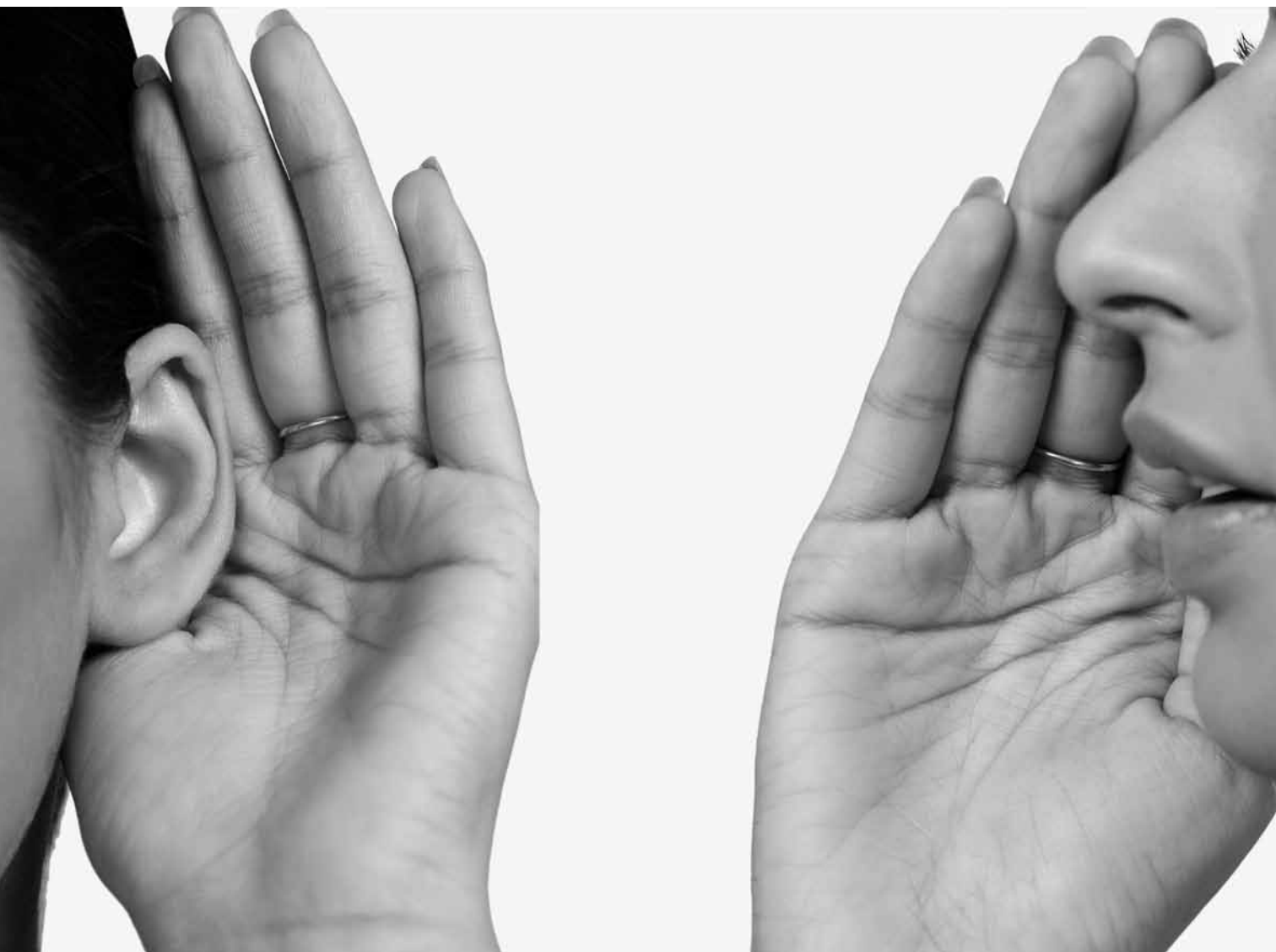

Wat hebben commissarissen bij het vervullen van hun toezichthoudende taak veel aan de externe accountant? Veel, zo bleek bij de presentatie van het Nationaal Commissarissen Onderzoek. Wel is de hoogte van die waarde per auditpartner verschillend. Ook moet er een oplossing worden gevonden voor de informele opinie die de accountant liever niet van de daken schreeuwt.

PROFESSIONAL OPINION

EN DE OPINIE VAN EEN PROFESSIONAL

Jan Schoenmakers

Hebben commissarissen bij het vervullen van hun toezichthoudende taak veel aan de externe accountant? Het hangt ervan af aan wie je deze vraag stelt. De meeste accountants vinden van wel, maar commissarissen zelf zijn minder positief. Een RvC-voorzitter van een grote semipublieke organisatie reageerde naar eigen zeggen “met een nauwelijks onderdrukte geeuw” op het aanbod van de externe accountant om de organisatie te helpen met een brokje strategische visie. Natuurlijk, de accountant en het kantoor dat hij achter zich heeft, verzorgt de audit, analyseert risico's en adviseert over de toepassing van accountingregels. En hij kan ook adviseren over compliance, ICT-projecten, fraudebestrijding en wat niet al (hoewel het bedrijf dan, door de wettelijk opgelegde scheiding van controle en advisering, voor echte consultancy-opdrachten een ander accountantskantoor moet inhuren). Maar strategie? De toon aan de top? In het Nationaal Commissarissenonderzoek (NCO) 2014 geven vier van de tien commissarissen aan dat zij van

hun accountant geen grote bijdrage op die terreinen verwachten (zie het artikel van de onderzoekers Mijntje Lückerrath en Auke de Bos elders in dit nummer).

Iedereen die er toe doet

De hoogleraren Lückerrath (Tias) en De Bos (Erasmus) presenteerden hun onderzoek op 21 januari bij de Rabobank, een bijeenkomst waar volgens het duo “iedereen aanwezig was die er toe doet” in het Nederlandse corporate governance landschap. Hoe dit ook zij, Goed Bestuur & Toezicht was er in ieder geval wel.

De accountant draagt in toenemende mate bij aan de toezichthoudende taak van de raad van commissarissen. De maatschappij verlangt dat deze bijdrage nog verder groeit en de accountant samen met de commissarissen – en eventueel de interne accountantsdienst van de onderneming – een *countervailing power* kan vormen ten opzichte van het management.

DE BIJDRAGE VAN DE EXTERNE ACCOUNTANT IS TE ONDERSCHEIDEN IN DE *PROFESSIONAL OPINION* EN DE *OPINION AS A PROFESSIONAL*

Of is her sprake van overvragen, zoals ook de sterk toegenomen eisen die gesteld worden aan toezichthouders, als zouden zij alle rampen bij hun bedrijven zouden kunnen voorkomen als ze maar beter op zouden letten?

Pieter Jongstra, ex-CEO van EY en vanaf 1 juni voorzitter van de beroepsvereniging NBA, erkende in zijn toespraak bij de Rabobank dat er nog veel werk te doen is, onder meer in de accountantsopleidingen, voordat alle auditpartners als een echte steun en toeverlaat te kunnen fungeren van raden van commissarissen. Hij stelde ook dat de externe accountant bij de aandeelhoudersvergaderingen van 68 procent van niet-beursfondsen - en bij 83 procent van de beursfondsen - verantwoording aflegt en beschikbaar is voor vragen. Ook wees hij erop dat veel accountants hun eventuele zorgen direct aan het management laten horen, in plaats van ermee naar de RvC te gaan.

Openbaar belang

Van de steun van de accountant aan het interne toezicht naar de steun van de accountant aan beleggers en andere stakeholders is maar een kleine stap. Immers, het accountantsberoep ligt de laatste tijd mede zo onder vuur omdat hun prioriteit volgens de critici meer bij hun lucratieve arbeid voor hun opdrachtgever ligt, dan bij het dienen van de publieke zaak. Het algemeen omarmde rapport “In het openbaar belang” over het accountantsberoep stelt onomwonden: “Bij deze beroepsgroep hoort een attitude die publiek belang stelt boven eigenbelang, die kwaliteit stelt boven winstmaximalisatie en die wordt gedreven door een continue verbetering van de professionele kwaliteit.”

AFM-bestuurder Gerben Everts, een van de sprekers

bij de presentatie van het Commissarissenonderzoek, vindt dat de aandeelhouders onderbelicht worden in de discussie over het functioneren van de accountant. De relatie met de auditcommissie is belangrijk, vindt hij, maar de accountant werkt primair voor de aandeelhouders. Hij zal zich dan ook meer moeten toeleveren op directe rapportage aan het publiek, vindt Everts. Ook zal de ‘in control’ verklaring veel ruimer moeten worden; niet alleen op financiële criteria, maar ook qua operatie, strategie en markt. Er bestaat echter een duidelijke spanning tussen de loyaliteit van de accountant aan de onderneming en de publieke functie, aldus de AFM-bestuurder. Het resultaat van dat conflict, waarbij de accountant zoveel mogelijk goede maatjes wil blijven met de onderneming, is: “Goede accountants doen slechte audits”. De accountant maakt een afweging tussen de lange termijn effecten van een goede audit tegen de negatieve effecten van een kritische houding, en kiest volgens Everts dan voor het behoud van de goede relatie en dus tegen een kritische houding. Of dit laatste op enig wetenschappelijk onderzoek is gebaseerd, zei hij er niet bij.

Professional opinion

Tjalling Tiemstra, commissaris bij o.m. Ballast Nedam en Haskoning, bracht de focus terug bij het onderwerp, de toegevoegde waarde die de accountant heeft voor het functioneren van de commissaris. Hij nam er de Corporate Governance Code maar eens bij. Daarin staat dat de RvC zich richt op de “realisatie van de doelstellingen van de vennootschap”, de strategie, de risico- en controlesystemen, de financiële verslaggeving en de compliance. Bij de drie laatstgenoemde items verlaat de RvC zich

DE MAATSCHAPPIJ WIL DAT DE ACCOUNTANT SAMEN MET DE COMMISSARISSEN EEN COUNTERVAILING POWER VORMT TEN OPZICHTE VAN HET MANAGEMENT

volgens Tiemstra “geheel” op de accountants. Maar ook om na te gaan of het concrete beleid *aligned* is met de strategische doelen, kan de RvC volgens hem veel aan de externe (en evt interne) accountant hebben. Maar de mate van de toegevoegde waarde hangt sterk af van de individuele accountant. De kantoren van de Big4 zijn in kwaliteit vergelijkbaar, vindt Tiemstra, tussen de partners bestaan echter flinke kwaliteitsverschillen.

De bijdrage van de externe accountant moet je volgens Tiemstra onderscheiden in de *professional opinion* en de *opinion as a professional*. De eerste is het product van de formele uitoefening van zijn functie als externe accountant. Die leent zich gedeeltelijk wel voor meer externe openbaarmaking, vindt hij. Al moet je bij het openbaar maken van (delen van) de managementletter er wel rekening mee houden dat er in die managementletter minder staat dan wanneer het stuk niet openbaar zou zijn.

Dilemma

De tweede bijdrage van de accountant, de *opinion as a professional*, leent zich in het geheel niet tot openbaarmaking, stelt Tiemstra. Daarbij gaat het over zijn informele oordeel van de kwaliteit van het management, over de cultuur in de organisatie, of de vatbaarheid voor frauduleus handelen. “Hoe spreekt het management over een impairment, is er een cultuur van ‘de cijfers ha-

len’, staat het bestuur open voor kritiek?”

Het grote dilemma is natuurlijk wanneer en onder welke voorwaarden deze informele opinies overgaan in formele opinies. De accountant die merkt dat hij hier geen greep op heeft, zal zeer terughouden zijn met het geven van informele opinies die heel waardevol kunnen zijn voor de raad van commissarissen. Misschien is de oplossing dat de commissarissen de observaties van de externe accountant overnemen en deze als hun eigen waarnemingen presenteren. De NBA belooft te gaan werken aan een infrastructuur om dit te faciliteren.

Over de auteur

Jan Schoenmakers (1954) is directeur van ComOnBoard, adviseur in governance communicatie. Hij is tevens hoofdredacteur van Goed Bestuur.

“GOEDE ACCOUNTANTS DOEN SLECHTE AUDITS”